

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Факультет мистецтв
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

Теорія і методика виховання художньо- обдарованої особистості у закладах мистецької освіти

**ЗБІРНИК СТАТЕЙ
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

17 – 18 жовтня 2019 року

TIME OF ART EDUCATION

Collection of Articles VII of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference
«Theory and methods of education of the artistically gifted person in the institutions
of art education»

Харків
Україна
2019

УДК 37.032
ББК 85я43
Ч-24

Редакційна колегія

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор
Матвеева О.О. - доктор педагогічних наук, професор
Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор
Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор
Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор
Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор
Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор
Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор
Фомін В.В. – доктор педагогічних наук, професор (голов.ред.)
Бурма А.В.- кандидат педагогічних наук, доцент

*Затверджено редакційно видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 6 від 05.11.2019*

У збірнику подано статті VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти». Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти: зб. статей VII Всеукраїнської наук. - практ. конф. 17-18 жовтня 2019року) , ч.І / заг. ред. В.В. Фомін – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019 – 267с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мова видання: українська, англійська.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019

**УДК 37.032
ББК 85я43**

**© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2019**

ЗМІСТ

I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Наталія Маркіна

ТВОРЧА САМОСТІЙНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН 3

Надія Красновська

САМОРЕАЛІЗАЦІЯ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ХОРОВИХ ТВОРІВ ЯК
НАУКОВА ПРОБЛЕМА 9

Маргарита Єнішкіна, Лінь Ваньї

КАТЕГОРІЯ «КОНСТРУКТИВНІ УМІННЯ» В МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ
ОСВІТІ..... 15

Юлія Чумак

КУЛЬТУРОТВОРЧИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ГОТОВНОСТІ ДО
ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 22

Галина Слободенюк

УМОВИ ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 29

Валерія Кальченко

ВПЛИВ БІЛОГО КОЛЬОРУ НА ПСИХІКУ ТА ФІЗІОЛОГІЧНІ ФУНКЦІЇ
ЛЮДИНИ..... 33

Світлана Попсуйшанка

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «АРТИСТИЗМ» В НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ 37

Наталія Сосюрка

СУТНІСТЬ ФІРМОВОГО СТИЛЮ ТА ЙОГО РОЛЬ ДЛЯ СПРИЯТЛИВОГО
ІМІДЖУ КОМПАНІЙ 41

УДК:378

Маргарита Єпішкіна

*Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди,
факультет мистецтв,
б1м група*

Лінь Ваньї

*Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди,
факультет мистецтв,
б1мк група*

КАТЕГОРІЯ «КОНСТРУКТИВНІ УМІННЯ» В МУЗИЧНО- ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ

Науковий керівник — кандидат педагогічних наук, доцент Л.В. Беземчук

*Розглянуто конструктивні уміння в контексті музично-педагогічної
освіти. Проаналізовано види конструктивних умінь в змісті музичної освіти.*

*Consider constructive skills in the context of the music-pedagogical education.
The types of the constructive skills in the content of the music education are analyzed.*

Ключові слова: конструктивні уміння, музично-педагогічна освіта.

Keywords: constructive skills, music-pedagogical education.

Постановка проблеми та її актуальність зумовлена тим що «конструктивні уміння» мають багатогранний аспект значущості в сучасній музично-педагогічній освіті. Це зумовлює більш детальніше дослідження категорії для поглиблення її розуміння в практичній роботі вчителів мистецьких фахів.

Аналіз основних досліджень і публікацій. зміст, структуру конструктивної діяльності педагога як системи взаємопов'язаних компонентів представлені у філософських та психолого-педагогічних дослідженнях, С. Рубінштейна, О. Садовського, Н. Ничкало.

У науково-психологічних дослідженнях сутності конструктивних умінь розглядаються в працях Б. Ананьєва, Є. Бойка, Н. Рикова, Б. Ломова, Т. Носаченко та інших.

Підходи до визначення поняття «конструктивна діяльність» знаходимо у працях О. Абдулліної, О. Безпалько, В. Безрукової, В. Вишківської, Н. Кузьміної, М. Севастюк, В. Сластьоніна, О. Щербакова та інших.

У дослідженнях В. Бондаря, В. Краєвського, В. Монахова висвітлюються питання моделювання змісту підготовки студентів, зокрема, педагогічного конструювання, їх впровадження в педагогічну діяльність.

Конструктивному компоненту музично-педагогічної діяльності приділяється увага в дослідженнях Л. Арчажнікової, О. Олексюк.

Мета статті: дослідити категорію конструктивних умінь в музично-педагогічній освіті.

Виклад основного матеріалу. Кожний вид діяльності потребує умінь, які ґрунтуються на спільних психічних властивостях і набувають специфічних особливостей у кожному виді діяльності відповідно до її змісту.

Аналізуючи наукову літературу, відзначаємо що поняття «уміння» має значну кількість тлумачень, що доводить про відсутність єдиного підходу у психолого-педагогічній теорії.

У педагогічному словнику «уміння» - це здатність людини свідомо виконувати певну дію на основі знань, готовність застосовувати знання у практичній діяльності на засадах свідомості. Звертаючись до філософії поняття «уміння» - сукупність знань та навичок, що визначає чіткість виконання будь-якої діяльності, і вважається засобом застосування засвоєних знань на практиці.

У психологічному словнику поняття «уміння – це освоєний суб'єктом спосіб виконання дії, який забезпечується сукупністю придбаних знань і навичок.

Виробляється уміння шляхом вправлення і створює можливість виконання дії не тільки в звичних, але й умовах, що змінилися. У сукупності з навичками і знаннями уміння забезпечує правильне відображення в уявленнях і мисленнях

I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

світу, законів природи і суспільства, взаємин людей, місця людини в суспільстві та її поведінки».

Проблему формування умінь досліджували як українські так і зарубіжні учені-психологи: Д. Богояленський, Л. Виготський, П. Гальперіна, В. Давидова, Є. Кабанової - Меллер, В. Крутецький, Н. Менчинська, С. Рубінштейн, Н. Тализіна, І. Якиманська та інші; педагоги: Ю. Бабанський, Л. Занков, І. Лернер, М. Скаткін, В. Сластьонін, Т. Шамова та інші.

У своїх психолого-педагогічних працях під поняттям «уміння» вони розглядають:

- Знання про способи діяльності, навички (Ю. Бабанський);
- Засвоєні способи діяльності, свідоме володіння будь-якими прийомами діяльності (О. Абдуліна);
- Здатність чи готовність до ефективного виконання дії відповідно до цілей та обставин (Н. Левітов);
- Здатність до успішного виконання певної діяльності або дій у нових умовах (А. Запорожець, Н. Левітов, К. Платонов);
- систему дій, пов'язаних між собою логікою діяльності, що спрямована на виконання поставлених завдань (П. Гальперін, Є. Мілерян);
- необхідність переходу до творчості (В. Сластьонін).

Спираючись на зазначені підходи щодо визначення поняття «уміння» можна стверджувати, що їх розглядають крізь призму концепцій діяльності та виконання дій. Так, за концепцією діяльності уміння – це:

- Складне утворення, засноване на сукупності знань і дій, що є окремою діяльністю, уходить до складу загальної професійної діяльності людини (О. Абдуліна);
- Єдність знань про способи діяльності та досвід його реалізації. Спосіб діяльності є сукупністю певних операцій. Засвоєння цих операцій в необхідній послідовності і призводить до формування уміння (Ю. Бабанський);

I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

- Це заснування на знаннях і навичках здатність людини успішно досягти свідомо поставленої мети діяльності в мінливих умовах її перебігу (Є. Мілерян);

За концепцією виконання дій, уміння – це:

- Підготовленість до свідомих, точних дій або здатність свідомо досягти поставленої мети в обстановці, що змінюється»

(А. Запорожець, Є Кабанова-Меллер);

- успішне виконання дії або більш складної діяльності з вибором і застосування правильних прийомів роботи з урахуванням певних умов

(Н. Левітов);

- здатність виконувати дію відповідно до цілей та обставин, у яких людині доводиться орієнтуватися (Д. Узнадзе);

- система дій, пов'язаних між собою логікою діяльності та спрямована на розв'язання поставлених задач (П. Гальперін);

- спосіб дій, який складається з упорядкованої низки операцій, що мають загальну мету, та засвоєний до ступеня готовності застосовувати їх у варіативних ситуаціях. Уміння може бути засвоєним з різним ступенем досконалості, але його виконання завжди контролюється свідомістю (І. Лернер);

- Засвоєний суб'єктом спосіб виконання практичних і теоретичних дій на основі знань і життєвого досвіду; формується вправлінням, передбачає застосування у звичайних і змінених умовах (О. Савченко).

Таким чином, в узагальненому розумінні поняття «уміння» трактується як спосіб виконання дій чи системи дій певного виду діяльності людини, основу якої складають конкретні, всебічні та глибокі знання.

Конструювання – це вибір матеріалу для даного заняття з урахуванням здібностей студентської аудиторії до його сприйняття; підбір і розробка системи завдань, виходячи з постановлених цілей; вибір раціональної структури занять залежно від постановленої мети, змісту і рівня розвитку студентів; планування змісту занять з урахуванням між наочних зв'язків; розробка завдань для

I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

самостійної роботи студентів; вибір системи оцінки і контролю навчальної діяльності студентів (педагогічний словник).

У психолого-педагогічних джерелах «конструктивні уміння» розглядаються як уміння, «пов'язані з уявленнями про продукти праці, з конструюванням їх за малюнками, моделями, описами та виявом цих уявлень у моделях, словах, проектах, робочих рухах». Як психологічне утворення конструктивні уміння включають інтелектуальний, технічний і контрольно-оцінювальний компоненти та формуються в педагогічних умовах конструктивної діяльності.

Важливими для розуміння сутності конструктивної діяльності є праці В. Сластьоніна, який виділяє конструктивну діяльність в окрему систему, розглядаючи педагогічну діяльність як процес вирішення педагогічних завдань різних типів і рівнів, котрий проходить у своєму розвитку ряд етапів:

1. аналіз педагогічних ситуацій (діагноз);
2. проектування результату (прогноз);
3. планування педагогічних впливів (проектування);
4. конструювання і реалізація навчально-виховного процесу;
5. регулювання і корегування та підсумковий облік, оцінка.

Г. Падалка пропонує розглянути сутність змісту мистецької освіти, як цілісне поєднання знань художніх творів, теорії мистецтва та історії його розвитку, практичних умінь і навичок в галузі мистецької діяльності, досвіду сприймання мистецтва, а також творча робота в галузі мистецтва. Єдина мета – особистісно-художній розвиток учнів.

Для поглиблення щодо розуміння сутності поняття «конструктивні уміння» в музично-педагогічній освіті важливо проаналізувати й представити їх типологію та структуру.

За змістом структурних складових О. Морев класифікує конструктивні уміння, як: аналітичні (пов'язані з узагальненим вмінням художньо мислити, яке спрямоване на вирішення навчальних завдань); прогностичні (передбачають чітке уявлення у свідомості учня, який є суб'єктом управління, мети своєї

I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

діяльності, спрямованої на очікуваний художній результат), проєктивні вміння (забезпечують конкретизацію цілей навчання й поетапну їх реалізацію в музично-педагогічній освіті).

У межах трактування сутності поняття «конструктивні уміння» В. Тимченко розглядає його за допомогою методу художньо технічних проєктів, складовою якого є графічне проектування – уявлення та відображення уявного результату художньо-технічного конструювання шляхом графічного зображення конструкцій майбутнього вибору, його форми, розмірів.

Конструктивний компонент музично-педагогічній діяльності зустрічається в працях О. Олексюк, де зазначається: «Конструктивна діяльність музиканта-педагога передбачає проектування художньо-творчого та художньо-педагогічного процесу. Вона органічно пов'язана з теоретико-пізнавальною та вольовою активністю, спрямованою на видобування нової інформації з метою створення концептуальних моделей. Вирішальну роль у цьому процесі відіграють нормативно-регулятивні механізми духовного потенціалу особистості і насамперед, музично-естетичний тезаурус».

Л. Арчажнікова конструктивні уміння розглядає в організаційному напрямі професійної підготовки вчителя музики. Автор розкриває їх змістовність з позиції створення конструкцій уроків з музичного мистецтва: складання плану-конспекту, добору музичних творів, використання найбільш продуктивних методів навчання музики учнів під час викладання предмету «Музичне мистецтво» в сучасній школі.

З технологічної позиції В. Трофімчук класифікує структурні складові конструктивних умінь: інформаційно-пошукові уміння (пов'язані з визначенням предмету інформаційного пошуку, виділенням його основних якостей, ознак, визначенням критеріїв для порівняльного аналізу), проєктно-графічні уміння (пов'язані зі створенням образно-знакових моделей проєктованого об'єкта: схем, креслень, рисунків, ескізів, технічної документації тощо), колірно-комбінаторні уміння (пов'язані зі сприйманням, відображенням і створенням гармонії

кольорів і відтінків тощо), предметно-пластичні уміння (забезпечують здійснення практичної реалізації ідеї продукту).

Висновки. Конструктивні уміння в музично-педагогічній освіті забезпечує комплексний вплив на особистість, враховуючи її актуальні можливості й потреби в зоні найближчого розвитку. Впливають на якісний стан формування вмінь з музичної грамотності, емоційно-ціннісного ставлення особистості до світу, накопичення музичного досвіду та самореалізації в мистецтві.

Список використаних джерел

1. Олексюк О. М. Музична педагогіка: Навчальний посібник. К.: КНУКІМ, 2006. 188с.
2. Олійник О. В. Сучасні наукові підходи до вивчення сутності конструктивних умінь молодших школярів / О. Олійник // Педагогічні науки: теорія, історія, іновіційні технології. 2016. № 1. С. 275 - 283.
3. Трофімчук В. М. Формування художньо-конструктивних знань і умінь старшокласників у процесі трудової підготовки: автореф. дис... канд..пед. наук: 13.00.02 / В. М. Трофімчук ; Черніг. держ. пед. Ун-т ім. Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2009. 20с.
4. Тимченко В.П. Теоретичні і методичні основи формування конструктивних умінь в учнів початкових класів: дис.. ... д-ра пед..наук: 13.00.02 «Теорія та методика трудового навчання» / Тимченко Володимир Петрович. Київ, 2010. 520 с.
5. Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник В. Б. Шапар. Харків : Прапор, 2007. 640 с.
6. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник для студ. вузів / М. М. Фіцула. 2-ге вид., дипов. Київ : Академвидав, 2010. 456 с. (Серія «Альма-матер»).